

УДК 712.256

к. арх., доцент Колодрубська О.І.,
Львівського національного аграрного університету

СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧА ЗОНА У СТРУКТУРІ ЖИТЛОВОЇ ЗАБУДОВИ ПРИМІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Розглядаються проблеми формування спортивно-оздоровчої зони у структурі житлової забудови приміських поселень.

Ключові слова: приміські поселення, садиба, спортивно-оздоровча зона, фізична культура.

Постановка проблеми. У сучасних умовах відбуваються зміни у типологічній структурі приміських поселень, де крім сіл, приміських і дачних поселень, відроджуються хутори, фермерські господарства та з'являються котеджні і рекреаційні поселення. Значне соціальне розшарування мешканців приміської зони, серед яких виділяються групи за характером праці, суспільними відносинами і матеріальними можливостями, зумовлює різні потреби і вимогами до умов побуту та організації життєдіяльності. Поява поселень забудованих елітними садибами, як правило, без аграрної функції, вимагає нових підходів до планувальних рішень житлового будинку та організації садиби.

Різні функціональні процеси, що проходять на садибній ділянці приміського поселення вимагають відповідного зонування ділянки, наявності чи відсутності певних приміщень, будівель, майданчиків чи площ у комплексі садиби та у залежності від їх переважання формують різні типи садиб.

Однією з функціональних зон, яка починає активно розвиватися у структурі садибної забудови, є спортивна, оскільки фізична культура у сучасних умовах стала синонімом «здоров'я», невід'ємною частиною життя суспільства. Це особливо актуально, зважаючи на стрімкий науково-технічний прогрес та урбанізоване оточення, що сприяють недостатній руховій активності населення. Одним із шляхів нейтралізації негативного впливу урбанізованого оточення є організація спеціально створеного архітектурного середовища, призначеного для відновлення здоров'я.

Аналіз досліджень і публікацій. Загальні питання архітектурного проектування, типології, функціонально-планувальних особливостей садибної забудови розглядалися у працях А. Калініченка [2], О. Колодрубської [3], В. Король [4], З. Мойсеєнко [5], В. Ніколаєнка, Ю. Самойловича та інших. Формуванню рекреаційного середовища в індивідуальній малоповерховій житловій забудові присвячена робота Ю. Сазонової [7], проте питання

організації спортивно-оздоровчої зони, особливо у структурі садиби, розглядалися не достатньо.

Постановка завдання. Завданням дослідження є визначення особливостей організації спортивно-оздоровчих зон у структурі садибної забудови.

Виклад основного матеріалу. На основі процесів життєдіяльності родин, їхнього способу життя і ведення господарства та трудової діяльності у сучасних умовах приміських поселень Західної України виділяють функціональні зони садиби, а саме: житлову, вхідну, господарсько-побутову, загальносімейну, город, сад, підприємницьку, виробничу, спортивну, технічну, сакральну (рис.1.) [3].

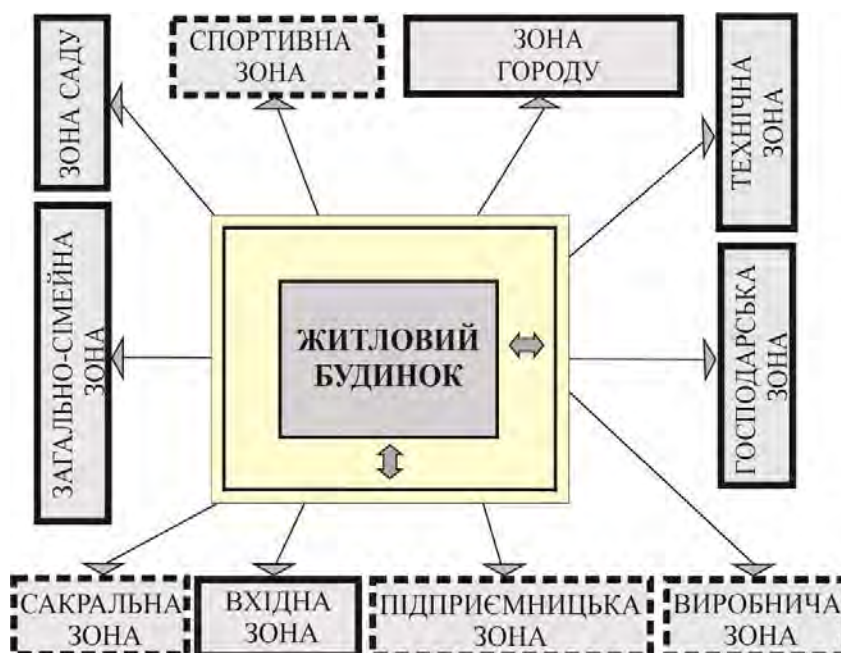

Рис.1. Узагальнююча схема функціонального зонування садиби (на основі натурального обстеження).

Удосконалення уяви про здоровий спосіб життя та зростання матеріальних благ постійно регенерує масові потреби у рекреаційних процесах, зокрема у щоденному відновленні психо-фізіологічного балансу організму людини [7]. Дослідження сучасної садибної забудови у приміських поселеннях показали, що на присадибній ділянці репрезентативного типу особлива увага приділяється рекреаційно-відновлюваним функціональним процесам, що включають рекреаційно-оздоровчу та рекреаційно-розважальну діяльності, заняття спортом та фізичною культурою [6]. Характер прояву рекреаційно-оздоровчої діяльності, занять спортом та фізичною культурою залежать від віку,

бюджету вільного часу, потреби у заняттях фізкультурою та спортом, соціального та професійного статусу людини.

Як свідчать дослідження, фізкультурою та спортом мешканці поселень, особливо діти та молодь, займаються кожен день, періодично, епізодично з метою оздоровлення чи постійно професійно (спортсмени). Відповідно, з урахуванням часових та територіальних параметрів, можна визначити чотири види середовища для спортивно-оздоровчої діяльності, а саме:

- середовище повсякденних занять спортом та фізичною культурою;
- середовище періодичних занять спортом та фізичною культурою;
- середовище епізодичних занять спортом та фізичною культурою;
- середовище тривалих занять спортом (професійний спорт).

У залежності від характеру здійсненої спортивно-оздоровчої діяльності відбувається архітектурно-планувальна організація середовища для занять спортом та фізичною культурою.

Якщо раніше фізкультурно-оздоровчі об'єкти організовували у громадських зонах житлового кварталу, району, у центрі поселення, чи взагалі за межами поселень, то сьогодні їх можна побачити у структурі садиб приміської зони. Розширилась номенклатура фізкультурно-оздоровчих об'єктів, які розташовують на садибних ділянках, зокрема, це тенісні корти, поля для гольфу, волейбольні, баскетбольні майданчики, спеціально обладнані «стежки здоров'я», басейни та інші. Успішні люди, що працюють у місті, живуть у приміському поселенні але ведуть міський спосіб життя, піклуються про своє здоров'я, влаштовують спортивні об'єкти біля будинку, щоб насолоджуватися усіма принадами гри та підкреслити свій статус у суспільстві.

Об'єкти для занять фізкультурою та спортом, що розташовують на садибних ділянках можна поділити на ігрові, фізкультурно-оздоровчі та спортивно-професійні. Ігрові об'єкти для занять фізкультурою та спортом влаштовують для дітей, спортивно-професійні – для спортсменів, а фізкультурно-оздоровчі – для решти мешканців.

Особливо слід виділити ігрові об'єкти для занять фізкультурою та спортом для дітей, адже рухова активність дітей є основою їх поведінки під відкритим небом і складовою гармонійного фізичного розвитку. Дуже важливо своєчасно і ефективно стимулювати нормальний перебіг природного процесу фізичного розвитку у дітей, підвищувати життєздатність і опір їх організму несприятливим зовнішнім впливам. Спрямоване використання фізичних вправ є важливою ланкою системи фізичного виховання.

Фізичне виховання дітей здійснюється у процесі ігор на відкритих майданчиках, і вимагає об'ємно-планувальної організації середовища для створення оптимальних умов для ігрової діяльності. Структура архітектурно-

ландшафтної організації спортивно-оздоровчих майданчиків для дітей для кращого їх сприйняття повинна включати елементи вільного планування, комплексного облаштування та перебувати у гармонії з навколишнім середовищем. Всі елементи майданчиків повинні відповідати вимогам безпеки для спортивно-ігрових елементів, зокрема, безпеці матеріалів, максимальній висоті вільного падіння, зоні безпеки.

Для активного розвитку та оздоровлення дітей у структурі житлової забудови влаштовують майданчики окремі для різних вікових груп або комплексні ігрові із зонуванням за віковими інтересами. Їх обладнують різного складу ігровим та спортивним обладнанням залежно від анатомо-фізіологічних особливостей різних вікових груп та виду спортивно-ігрових процесів що відбуваються.

Для маленьких дітей майданчик влаштовують у межах видимості з вікна приміщення, де знаходяться дорослі, і достатньо близько для того щоб зразу зреагувати на потребу дитини, прийти їй на допомогу.

Для дітей ясельного віку на дитячому майданчику організують місце для різного виду ігрових дій. Так, для тихих ігор, тренування посидючості, терпіння, розвитку фантазії влаштовують пісочницю. Для тренування лазіння, ходьби, переступання, рівноваги зводять будиночки, піраміди, гімнастичні стінки, дерев'яні куби, дошки для ходіння, гірки з поручнями, сходинками, сходи-драбини та інше. А для тренування вестибулярного апарату, зміцнення м'язової системи (м'язів спини, живота і ніг), вдосконалення відчуття рівноваги, ритму, орієнтування в просторі влаштовують гойдалки.

Діти дошкільного віку більш активні і потребують значно більше місця для організації спортивно-оздоровчих заходів. Для навчання і вдосконалення лазіння для них встановлюють піраміди з вертикальними і горизонтальними поперечками, сходи різної конфігурації, з вбудованими обручами, півсфери та ін. Для навчання рівновазі, переступанню, перестрибуванню, зістрибуванню – колоди, буми, гімнастичні колоди, гімнастичні лавки. Для навчання входженню, лазінню, скочуванню – гірки з поручнями, гори з драбинкою і скатом. Для навчання розвитку сили, гнучкості, координації рухів організують гімнастичні стінки та стовпчики. Для розвитку окоміру, точності рухів, спритності, для навчання метання в мету влаштовують стійки з обручами чи у вигляді «квітки», «півня», для метання, пристосування для кидання кільця, мішені на щитах, баскетбольні щити.

Дітям шкільного віку для загального фізичного розвитку влаштовують гімнастичні стінки; різновисокі щаблини; щаблини-еспандери для виконання силових вправ у висі; «рукоходи» різної конфігурації для навчання пересуванню різними способами, підтяганню; спортивно-гімнастичні

комплекси зі спортивними снарядами (кільцями, трапеціями, гойдалками, жердинами та ін.); зчленовані щаблини різної висоти розташовані по одній лінії або у формі букв «Г», «Т» чи змійкою.

Для дітей старшого шкільного віку для поліпшення м'язової сили, статури і загального фізичного розвитку організовують спортивні та спортивно-ігрові комплекси [1, 55-57].

Зважаючи на вікові зміни та уподобання дітей, архітектурно-планувальні вирішення спортивно-оздоровчих, ігрових дитячих майданчиків у структурі садиби мають мати можливість трансформації, переобладнання відповідно до потреб.

Спортивні майданчики, призначені для занять фізкультурою та спортом усіх вікових груп населення, у складі прибудинкових територій необхідно проектувати відповідно до вимог ДБН 360, ДБН Б.2.2-5:2011 або ДБН В.2.2-13. Спортивне обладнання, призначене для всіх вікових груп населення, розміщують на спортивних, фізкультурних майданчиках, або на спеціально обладнаних «стежках здоров'я».

Обов'язковий перелік елементів благоустрою на спортивно-оздоровчому майданчику повинен включати: м'які або газонні види покриття, спортивне обладнання, озеленення, освітлення, огорожу, урни, садові лави для відпочинку. Для огорожі використовують вертикальне озеленення за периметром майданчика, висаджуючи дерева, на відстані не менше ніж 2 м від його краю. Відстань від фізкультурних та ігрових спортивних майданчиків до вікон найближчих житлових будинків становить від 10 м і більше у залежності від рівнів шуму, що створюються під час їх використання [1, 30].

Висновки. На основі проведеного дослідження садибної забудови приміської зони, виявлено, що у структурі садиб репрезентативного типу особливий розвиток отримала спортивно-оздоровча зона у зв'язку із збільшеною увагою до занять фізичною культурою та спортом. Виявлено чотири типи середовища для спортивно-оздоровчої діяльності, які мають чітку просторову організацію, а саме середовище повсякденних, періодичних, епізодичних занять спортом та фізичною культурою та середовище тривалих занять спортом (професійний спорт). Майданчики для занять фізкультурою та спортом на садибних ділянках можна поділити на ігрові, фізкультурно-оздоровчі та спортивно-професійні. Особливістю організації спортивно-оздоровчих, ігрових дитячих майданчиків має бути можливість трансформації, переобладнання відповідно до потреб та вікових змін дитини.

Спортивно-оздоровчі майданчики, призначені для занять фізкультурою та спортом усіх вікових груп населення, у складі садибної забудови необхідно проектувати і зводити відповідно до вимог ДБН.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК.

1. ДБН Б.2.2-5:2011 Благоустрій територій / К.: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2012. – 61 с.
2. Калиниченко А.П. Садибний будинок / А.П. Калиниченко, Г.О. Шаповалов, М.І. Бабій. – К.: Урожай, 1993. – 263 с.
3. Колодрубська О.І. Функціональна структура сільського садибного житла Західного регіону України / О.І. Колодрубська. Збірник наукових праць ВАТ “КиївЗНДІЕП” Перспективні напрямки проектування житлових та громадських будівель, Спецвипуск К. : КиївЗНДІЕП, 2008. – С. 68-74.
4. Король В.П. Архітектурне проектування житла: навч. посіб. / В.П. Король. – К.: ФЕНІКС, 2006. – 208 с.
5. Мойсеєнко З.В. Індивідуальний житловий будинок: Посібник забудовнику / З.В. Мойсеєнко, Ю.Ф. Хохол – К.: Будівельник, 1981. – 191 с.
6. Помонов С.Б. Второе жилище горожан, или Дом на природе. Урбоэкологические аспекты эволюции городского жилища / С.Б. Помонов. Научная монография. – Новосибирск: изд-во НГАХА, 2004. – 472 с.
7. Сазонова Ю.Ф. Архітектурно-художні принципи формування рекреаційного середовища в індивідуальній малоповерховій житловій забудові (на прикладі котеджних містечок): автореф. дис. ... канд. арх. / Ю.Ф. Сазонова. – ХДТУБА, – Харків, 2010.

Аннотация

В статье рассматриваются проблемы формирования спортивно-оздоровительной зоны в структуре жилой застройки пригородных поселений.

Ключевые слова: пригородные поселения, усадьба, спортивно-оздоровительная зона, физическая культура.

Annotation.

This article deals with the problem of formation of sports and recreational areas in the structure of the residential development of suburban settlements.

Keywords: suburban settlement, homestead, fitness area, physical education.